№ 22 ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 31 **1903** ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 31 № 22

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թղթերը ընդունվում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ

ԼՐԱԳԻՐԸ

1903 Թւին

12 ամսվանը	10 րուբլի	
11 »	»	»
10 »	9	»
9 »	8	»
8 »	»	»
7 »	6	»
6 »	»	»
Մնացածները ամսական	1	»

Եւրօպայում՝ 30 ֆր., Ամերիկայում՝ 6 դօլլար, Պարսկաստանում՝ 10 ր.

Հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція „Мшакъ".

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Օրէնք արբեցութեան դէմ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պէտք է ընտրութիւն. Նամակ Բաթումից. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Գերմանիայից. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. —Հակաթոքախտային արշաւանքը Օդեսայում.

ՕՐԷՆՔ ԱՐԲԵՑՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

—

Ներկայ 1903 թուի սկզբից Անգլիայում սկսվել է գործադրվել մի օրէնք, որ վերաբերում է թէ առողջապահութեան և թէ բարոյականութեան: Դա արբեցութեան դէմ հրատարակված օրէնքն է:

Առհասարակ պետութիւնները մինչև այժմ մի դժուար կացութեան մէջ էին արբեցութեան վերաբերութեամբ: Ամենքը գիտէին, որ արբեցութիւնը լաւ բան չէ, որ նա վնասակար է ոչ միայն արբեցողի առողջապահութեան, այլ և նրանից սերված ժառանգների կեանքի համար, որ նա կործանում է և սնանկացնում արբեցողի տան տնտեսութիւնն, որ նա դրդում է մարդուն դէպի մի շարք յանցանքներ և որ վերջապէս նա անպատուաբեր է մարդկային արժանաւորութեան համար: Չը նայելով այդ հանգամանքին՝ պետութիւնները չէին վստահանում խիստ միջոցներ ձեռք առնել արբեցութեան դէմ և ներողամիտ աչքով էին նայում շատ զանցառութիւնների ու նոյն-իսկ յանցանքների վրա, որոնք առաջ էին գալիս մարդկանց արբած դրութիւնից:

Եթէ արբեցութիւնը վերաբերէր միայն բացառիկ դէպքերի և ինքն ըստ ինքեան կրէր դժբախտ պատահարի բնաւորութիւն՝ այն ժամանակ նա կը ներկայանար իբրև մի, թէև ցաւալի, բայց ոչ մեծ նշանակութիւն ունեցող աղէտ: Բայց վիճակագրութիւնը և ամեն օրվայ դիտողութիւնները ցոյց տուին, որ արբեցութիւնը ոչ թէ պատահական և բացառիկ, այլ շատ տարածված և կորստաբեր աղէտ է, որ ժողովրդական առողջութեան ամենակատաղի թշնամիներից մէկն է դարձել և սպառնում է առաջացնել ազգաբնակութեան կազմուածքի մէջ այլասերում և մի շարք դժբախտութիւններ:

Երևոյթը ընդհանուր է: Նա վերաբերում է բոլոր պետութիւններին: Ռուսաստանում նոյնպէս արբեցութիւնը տարածված է. մի քանի տեղերում նա այնպիսի սոսկալի կերպարանք է ստացել, որ մաշում է ժողովրդի առողջութիւնը և ամբողջ բարեկեցութիւնը: Դժբախտաբար և մեր Կովկասում արբեցութիւնը օրէցօր աւելի ու աւելի տարածվում է, և բազմանում են տնտեսական քայքայման այն դէպքերը, որոնք առաջացել են անժուժկալութիւնից:

Անգլիայում ներկայ նոր տարուց գործադրվող օրէնքը տուգանքի է ենթարկում արբեցողներին: Ով փողոցում կամ պանդոկում նկատվեց արբած վիճակի մէջ՝ պէտք է վճարէ տուգանք, առաջին անգամ 10, երկրորդ անգամ 20, իսկ հետևեալ անգամներին 40 շիլլինգ: Օղեվաճառներին արգելվում է օղի վաճառել այն անձանց, որոնք իբրև արբեցողներ, նշանակված են որոշ ցուցակներում, այլապէս նրանք կենթարկվեն 10—20 ֆունտ ստերլինգ տուգանքի:

Օրէնքը իր խստութիւններով ձգտում է զսպել արբեցողներին. բայց նա յոյս ունի, որ նրան օգնութեան կը գայ մի կողմից հասարակական կարծիքը, իսկ միւս կողմից մի շարք կրթական հաստատութիւններ, որոնք կաշխատեն տալ ժողովրդին անմեղ և ուսանելի զուարճութիւններ, որոնք գրաւէին ժողովրդի սիրտը և յետ կանգնեցնէին վտանգաւոր մոլութիւնից:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԷՏՔ Է ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼ

—

Էլեկտրականացրած մի մարմնի էլեկտրականութիւնից երբ ցանկանում են մի մաս անց կացնել մի այլ մարմնի մէջ, դրա համար առհասարակ ընտրում են այնպիսի միջոցներ, որոնցով այդ գործողութիւնը կարելի է գլուխ բերել: Աննպատակայարմար կը լինէր, օրինակ, եթէ դրա համար ընտրէին այնպիսի իրեր, որոնք էլեկտրականութիւնը դժուարութեամբ են անց կացնում, կամ ինչպէս ընդունված է ասել՝ էլեկտրականութեան վատ հաղորդիչներ են: Այլ բան կը լինէր, եթէ դիմէին այլ հաղորդիչ իրերին, սրանցով արդէն էլեկտրականացրած մարմնից էլեկտրականութեան մի մասը կը հոսայ դէպի միւս մարմինը և դրանով նպատակը կիրականանայ:

Այսպիսի յարաբերութիւն գոյութիւն ունի և մարդկային քաղաքակրթութեան տարածման գործում: Մի երկրի քաղաքակրթութիւն տարածվում է մի այլ երկրի մէջ միայն լաւ հաղորդիչների միջոցով. վատ հաղորդիչները իրականութեան մէջ ոչ մի փոփոխութիւն չեն մտցնի, թէկուզ տասնեակ տարիներ էլ անց ու դարձ անեն այդ երկու երկիրների սահմաններում:

Հայերս, որ շատ ցածր ենք կանգնած տակաւին եւրօպական արդի հսկայական քաղաքակրթութիւնից, բնական ձգտումներ ենք ցոյց տալիս նրանցից օգտվելու: Բայց ձգտումները դեռ բաւական չեն, ինչպէս բաւական չէ միայն ցանկանալ մի մարմնի էլեկտրականութիւնից մասն հանել մի ուրիշին. դրա համար հարկաւոր են միջոցներ և այն էլ նպատակայարմար միջոցներ: Միջոցներ ինքն ըստ ինքեան կան, կառարկեն մեզ,—ուսանողութիւնը ինտելիգենցիան: Այո, դրանք միջոցներ են, բայց դա ևս բաւական չէ. պէտք է իմանալ, թէ այդ ուսանողութեան և ինտելիգենցիայի քանի տոկոսն են հաղորդիչներ և ընդհակառակն: Քանի-քանի հարիւր ուսանողներ ունենք Ռուսաստանի կամ արտասահմանեան կրթական բարձրագոյն հիմնարկութիւններում և քանի-քանիներն ենք ունեցել, որոնք այժմ իրանց արդէն բարձրագոյն կրթութեամբ օժտված ինտելիգենտներ են համարում: Սակայն, չը նայած դրան, մեր մթնոլորտը խաւար է, մեր մամուլը և գրականութիւնը՝ վտիտ, հասարակական կեանքը դառն ու խղճալի: Ի՞նչ է ցոյց տալիս այս երևոյթը. ի հարկէ, այն, որ վերոյիշեալ պարոնների մեծագոյն մասը վատ հաղորդիչներ են եղել կամ են:

Ասենք թէ նրանից մի մասը իրանց ծնողների հաշւով են սովորել կամ սովորում են, որոնց մասին մենք պահանջներ անել չենք կարող, որովհետև անկարելի է պահանջել այն սատիճանի իդէալականութիւն մի ծնողից, որ այն փողը, որ տալիս է իր որդուն բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու համար, տայ մի ուրիշին, որ թէկուզ նրա որդուց տասնապատիկ ընդունակութիւններով օժտված լինի: Այսպիսի ինքնագիտակցութիւն և գաղափարական գործադրութիւն եթէ մեր նիւթապաշտ կեանքում տեղի ունենար, հրաշք կը լինէր: Բայց ինչ վերաբերում է այն ուսանողներին, որոնք բարերարութիւն են ստանում մեր բարերարներից կամ մեր հոգևոր կամ այլ հիմնարկութիւններից, ահա դրանց նկատմամբ պէտք է պահանջել, որ խիստ ընտրութիւն կատարվի: Բաւական է՝ ինչքան բարեկամութեամբ, խնամութեամբ, անձնական մանր մունր կապերով հասարակութեան շահերին վնասեցինք: Պէտք է վերջապէս սթափվել և գիտակցել, որ ուսանողներին բարերար հանդիսանալը մի առաքինի գործ է և քաղաքակրթական խոշոր նշանակութիւն ունի՝ եթէ նա խնամքով է կատարվում: Բարեգործներին պէտք է ծանօթ լինեն իրանց սաների արժանաւորութիւնները, նրանց անցեալը և այլն, բացի դրանից նրանք պէտք է ի նկատի ունենան նրանց ձեռնարկելիք մասնագիտութիւնը:

Ինչ առաջին կէտին է վերաբերում, այսինքն սաների արժանաւորութիւնների հետ ծանօթանալուն, պէտք է ասել, որ դա մեծ դժուարութիւնների հետ է կապված. բայց կան մի-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱԿԱԹՈՔԱԽՏԱՅԻՆ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ ՕԴԵՍԱՅՈՒՄ

IV

Գերմանիա

Որպէս ժողովրդական հիւանդութեան՝ թոքախտի դէմ կռիւ մղող բոլոր երկիրներից եռանդով և ծրագրված գործունէութեամբ Գերմանիան բռնում է առաջին տեղը: Գործի նորութիւնն է պատճառ, որ նա դեռ չէ հասել այն հետևանքներին, որով պարծենալ կարող է Անգլիան: Եթէ ձևերի և պրօպագանդայի զանազանակերպութեամբ և նրա չափերով Գերմանիան զիջանում է Ֆրանսիային, այդ բացատրվում է նրանով, որ գերմանական գործիչին առհասարակ չէ գրաւում գրչի և խօսքի միջոցով պրօպագանդա անելու միտքը, որի փոխարէն Գերմանիան, այսպէս ասած, գործնականում բաւական առաջ է անցել Ֆրանսիայից, Բէլգիայից և նոյն-իսկ Անգլիայից, իր սանատօրիաներով և այլ հիմնարկութիւններով թոքախտաւորների համար: Ֆրանսիայի 4 սանատօրիաները ծիծաղելի թիւ են Գերմանիայի 60 սանատօրիաների դէմ: Բազմաթիւ, թէպէտև հնացած, անգլիական հիւանդանոցները (հօսպիտալ) և մեր զանազան հիւանդներով լիքը հիւանդանոցները սաստիկ տարբերվում են գերմանականից: Ինչ վերաբերում է թոքախտաւորներին յատուկ սանատօրիաներում բժշկելուն՝ դրա պատճառը սանատօրիաներ հիմնելու գործում պետական հաստատութիւնների մասնակցութիւնն է, ինչպէս, օրինակ, բանուորների ապահովագրութեան օրէնսդրութիւնը, որով բանուորը անպայման ապահովագրվում է. նրանց ապահովագրող հաստատութիւնները տիրապետում են ահռելի կապիտալներով և թոքախտի դէմ կռուելու գործին արդարացի կերպով նայում են զուտ նիւթական տեսակէտից: Նայելով ստատիստիկական տեղեկութիւններին, նրանց աւելի ձեռնտու է բանուորին մի քանի ամսուան բժշկել սանատօրիաներում և վերադարձնել նրան մի քանի տարով աշխատելու ընդունակութիւնը՝ քան ահագին գումարներ տալ նրան՝ իբրև թոշակ: Դա հարկադրում է ապահովագրական ընկերութիւններին՝ հոգ տանել հիւանդներին բժշկելու և, հետևաբար, համապատասխան հիմնարկութիւններ կառուցանելով կամ եղածներին նիւթականապէս աջակցելով՝ գործնականապէս մասնակցելու կռւին:

Այսպէս ուրեմն, աչքի է ընկնում Գերմանիայում սանատօրիաներ հիմնելու ձգտումը: Երկու աղիւսակներ ցոյց են տալիս այդ շարժման արագ աճումը 1899—1902 թ.: Մինչև ներկայ տարին Գերմանիայում գոյութիւն ունէին 57 սանատօրիաներ և 27-ը գտնվում են շինվելու կամ ծրագրվելու շրջանում: Ներկայումս դրանցից չատերը արդէն բաց են արել իրանց մուտքը հիւանդների համար, իսկ մօտիկ ապագայում կը սկսեն գործել մի շարք նոր սանատօրիաներ—աւելի և աւելի կատարելագործված:

Բացի այդ ժողովրդական սանատօրիաներից, գոյութիւն ունեն էլի 20 մասնաւոր սանատօրիաներ բարակացաւով հիւանդների համար, որոնց մեծամասնութիւնը չքաւոր հիւանդներին բժշկում է էժան գնով:

Ահա թէ Գերմանիան ինչ դրական արդիւնքների է հասել:

Կառավարութիւնը և երկրի բարձր բժշկական հաստատութիւնը—կայսերական առողջապահական բիւրօն, մեծ մասնակցութիւն ունեն թոքախտի դէմ կռուելու ասպարէզում: Որպէս կառավարութիւնից ձեռք առնված միջոցների հետևանք, մի քանի թուաքարտներ ցոյց են տալիս, որ մահացութիւնը ընկնում է սկսած 1883 թուից (երբ Կօխը գտաւ թոքախտի բացիլը) և մանաւանդ սաստիկ կերպով՝ 1899 թւից:

Կառավարութեան և մանաւորապէս ապահովագրական ընկերութիւնների հակաթոքախտային գործունէութեան հետ սերտ կապ ունի և յատուկ ֆէրէյնների գործունէութիւնը, որոնց նպատակը սանատօրիաներ հիմնելն է: Նրանք բազմաթիւ են, բայց սահմանափակում են իրանց գործունէութիւնը մի քաղաքի, կամ մի շրջանի, մի գաւառի վերաբերութեամբ:

Կօլլէկցիան լիքն է ֆէրէյնների գործունէութիւնը բնորոշող տարեկան հաշիւներով, ընդհանուր ժողովների և սանատօրիաների բժշկութեան ընթացքի տեղեկագիրներով և այլն:

Եթէ սանատօրիաներ հիմնելու յատուկ ֆէրէյնները մեծ դեր են խաղում հակաթոքախտային շարժման գործում, չէ կարելի ուշադրութիւն չը դարձնել և մի այլ տեսակի ֆէրէյնների վրա, որոնք թոքախտի դէմ կռուելով չեն զբաղվում, բայց աջակցում են նրան ուրիշ ճանապարհներով, օրինակ, բանուորների բնակարանային պայմանների բարեփոխման ֆէրէյնները: Հակաթոքախտային գործում մանաւանդ առանձին նշանակութիւն ունի առաջինը, որովհետև, ինչպէս այդ քարոզում են Ֆրանսիայի և Անգլիայի մասնագէտները՝ հակաթոքախտային շարժման առաջին նպատակը պիտի լինի բնակարանային րէֆօրմը: Այդ գործը Գերմանիայում այնպէս լաւ չէ դրված, ինչպէս Անգլիայում, բայց և այստեղ էլ վերջերս շատ բան է արված բանուորների բնակարանների բարելաւութեան գործում: Կօլլէկցիայում կարելի է տեսնել այդ տեսակ ֆէրէյնների կանօնադրութիւնը, նրանց հրատարակած բրօշիւրները, կոչերը և այլն:

Ոչ այնքան մեծ, բայց անկասկած զգալի է և «հիւանդ բանուորներ խնամելու ֆէրէյնների» գործունէութիւնը: Նրանց արածը հակաթոքախտային գործում կայանում է նրանում, որ նրանց խնամած հիւանդների մէջ անկասկած կը լինեն և թոքախտաւորներ, որոնց վերաբերութեամբ ձեռք են առնվում բոլոր նախազգուշական միջոցները:

Ահա այն հիմնարկութիւնները, որոնք այս կամ այն ձևով մասնակցում են հակաթոքախտային կռւում:

V

Մի քանի մանրամասնութիւններ էլ:

Մի աղիւսակ ցոյց է տալիս մահացութիւնը թոքախտից Եւրօպայի այլ և այլ պետութիւնների մէջ. առաջին տեղը բռնում է Աւստրիան, ուր թոքախտին ընդհանուր մահացութիւնից ընկնում է՝ 36%

Ապա Ունգարիա 31 »

ջոցներ, որոնցով կարելի է մօտաւոր գաղափար կազմել, որոնց և երբեք չը պէտք է ձեռքից բաց թողնել. և եթէ ոչ մի միջոց չը կայ ծանօթանալու՝ աւելի լաւ կը լինէր չը բարբառել քան բարբարել, բարբարութիւնը վերապահելով մի ուրիշին, որի ընդունակութիւնների կամ գաղափարների հետ առիթներ կան ծանօթանալու։

Աւելորդ չէր լինի, եթէ բարբարները իրանց սաների ուսանողական կեանքով էլ հետաքրքրվէին։ Այստեղ շատ բաներ են պարզաբանվում։ Ցաճախ, շատ ուսանողներ, որոնց նկատմամբ մարդ լաւ կարծիք է ունենում, նոր կեանքի տարբեր հանգամանքներում այնպէս են փոխում, որ դառնում են անգամ հասարակութեան վնասակար անդամներ։ Այսօրինակ դէպքերում ցանկալի կը լինէր, որ բարբարները յետ կանչէին նրանց, որովհետև «աւելի լաւ է ուշ, քան երբէք»։ Սրանով մենք կարծում ենք բացի օգուտից վնաս չենք ունենայ։

Իսկ ինչ երկրորդ կէտին է վերաբերում, այն է մասնագիտութեան, կասենք, որ միանգամայն աննպատակայարմար է տեխնիկական բարձրագոյն կրթավայրերի ուսանողներին բարբարել, առաջնորդվելով այն սկզբունքով, որ բարբարութիւնը իր նպատակին կը հասնի աւելի շուտ այլ մասնագիտութիւն սովորողների քան ինժեներների կողմից, որոնցից արդէն տասնեակներ ունենք և որոնց համը վաղուց է, որ առել ենք։ Բայց դրան հակառակ, պէտք է աշխատել ինչքան կարելի է բժիշկ, բնագէտ և գիւղատնտես ուսանողների թիւը շատացնել, որովհետև մեր կեանքում ամենից շատ դրանց պակասն է զգալի։

Եթէ մեր բարբարները մինչև այժմ այս օրինակով վերաբերված լինէին գործին՝ այն ժամանակ մենք կարծում ենք, որ մի շարք բախտախնդիրների չէր աջողվի ստանալ այն բարբարութիւնը, որից արժանաւորները պիտի օգտվէին և փոխադարձ օգնութիւն ցոյց տային հասարակութեան։ Եւ եթէ գոյութիւն ունենար նոյնպէս մեր բարբարների մէջ սաների ուսանողական կեանքով հետաքրքրվելու ցանկալի սովորութիւնը, այն ժամանակ մի շարք ուսանողներ, որոնք թերևս իրանց տաքաւին չը կազմակերպված բնաւորութեան պատճառով ընկել են անմախանձելի դրութեան մէջ, չէին ընկնի, միշտ զգոյշ լինելով, որ բարարները բարբարելով հանդերձ բարեկամական հետաքրքրութիւն են ցոյց տալիս նրանց նկատմամբ։

Ժամանակ է վերջապէս տարբերել լաւ հաղորդիչը վատից։

Ն. Սարգսեանց

Լայպցիգ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԹՈՒՄԻՑ

Յունվարի 25-ին

Ինչպէս հեռագրով հաղորդված էր ձեզ՝ ամսիս 23-ին, ցերեկվայ ժամը մօտ 2-ին, յանկարծ նաւթային գործարաններից սկսեց հրդեհ գուժող սուլոցի ձայներ լսվել։ Ամեն կողմից բազմութեան մի ընդհանուր հոսանք սկսեց դիմել դէպի գործարանները։ Տեսարանը սոսկալի էր. կրակը, սկսվելով Մանթաշեան և ընկեր. գործարանի տախտակների պահեստից, մի քանի րոպէում ընդարձակ ծաւալ էր ընդունել և ապա այդտեղից էլ քամու բերած վառված տաշեղներից վառվել էին նաև գործարանի միւս մասերից մի քանիսը։

Աւելորդ է ասել, որ անմիջապէս գործարանի չորս կողմից էլ հազարաւոր ձեռքեր սկսել էին աննկարագրելի քաջութեամբ պատերազմ մղել ահռելի բոցերի դէմ. աշխատողները մեծ մասամբ հայեր էին։ Երկար միջոց չանցած՝ հասան նաև քաղաքում եղած գրեթէ բոլոր հիմնարկութիւնների հրդեհաշէջ խմբերը, բայց այդ բոլորը շատ տկար էր արդէն երկինք բարձրացող զարհուրելի կրակի դէմ...

Ոչ սակաւ ջանքեր գործադրվեցին նաև գործարանի մէջ շինված նաւթով լի երկու մեծ ամբարները կրակից ազատ պահելու համար, բայց նրանցից մէկը միայն ազատ մնաց, իսկ միւսը զոհ գնաց կրակին։ Գործարանին մօտ բնակիչների մեծ մասը սրտաճաք եղած՝ սկսեց տեղափոխվել դէպի քաղաքի ներսերը, ի հարկէ մեծ վնաս կրելով։ Ինչպէս լսեցինք, սկսել են վարձատրել բոլոր այն անձանց, որոնք հրդեհի ժամանակ օգնել են որեւէ բանով։ Ո՜րքան ուրախալի կը լինէր, եթէ մի թեթև օգնութիւն էլ տրվէր այն բոլոր աղքատ ընտանիքներին, որոնք հրդեհի երկիւղից տեղափոխվելու ժամանակ ահագին վնասներ են կրել։

Գ. Գրիգորեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մոսկվա, յունվարի 17-ին

Թոյլ տուէք «Մշակի» միջոցով յայտնել հայ ընթերցողներին, որ մեր ձեռնարկած «Ոստիկ» հայուհիների գրական ժողովածուն արդէն գրաքննիչից ստացվել է և շուտով կը տրվի տպագրութեան։ Եթէ կան հայուհիներից ցանկացողներ մասնակցելու ժողովածուում, խնդրում ենք շտապել, որպէս զի հնարաւորութիւն ունենանք ժամանակին գրաքննիչից թոյլտուութիւն ստանալ և տեղաւորել ժողովածուում։ Մեր մշտական հասցէն՝ Екатеринодаръ, Куб. обл. Н. Сатуньянцу, Красная, д. Галладжіанца.

Նիկ. Սաթունեան
Գր. Ջանումեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Վլադիկավկազ, յունվարի 16-ին

«Մշակի» № 5-ի ներքին լուրերի բաժնում Վլադիկավկազից հաղորդված էր դեկտեմբերի 29-ին կայացած հայկական երեկոյթի մասին։ Գ. լրատուն ի միջի այլոց մի քանի անտեղի խօսքեր էր շպրտել տեղական հայոց եկեղեցական ուսումնարանի ուսուցչական խմբի հասցէին։

Ցաւալի է, որ պ. լրատուն անձամբ տեղեակ չը լինելով՝ հաւատացել է միայն պառաւական բամբասանքներին և մոլորվել է։

Ներկայ ուսումնարանական տարվայ հոկտեմբերի 9-ին մեր դպրոցը այցելեց Թերէքեան շրջանի ժողովրդական ուսումնարանների տեսուչ պ. Վ. Ի. Ուսպենսկին, ներկայ եղաւ իրեք բաժանմունքներում ռուսաց լեզուի և թուաբանութեան դասերին, վերահասու եղաւ աշակերտների գրաւոր աշխատութիւններին և լսեց բերանացի պատասխանները։ Ցայտնեց իր գոհունակութիւնը, նոյնը արձանագրեց յատուկ արձանագրական մատեանում, աւելացնելով, որ «դպրոցը նպաստաւոր տպաւորութիւն է թողնում»։

Իսկ դեկտեմբերի 3-ին, մեր թեմի առաջնորդ Արիստակէս արքեպիսկոպոսը ներկայ եղաւ կրօնի և հայոց լեզուի դասերին, ապա շնորհակալութիւն յայտնեց վերոյիշեալ առարկաների դասատուին և օրհնելով ուսուցիչներիս և աշակերտներին՝ գոհ սրտով հեռացաւ ուսումնարանից։ Նոյն գոհունակութիւնը յայտնել էր և հոգաբարձու բժիշկ Ն. Գասումեանցին և երէցփոխ Ա. Տէր-Աստուածատրեանցին։

Աւագ ուսուցիչ՝ Գ. Նոնեանց
Կրօնուսոյց՝ Տ. Տէր-Խաչատրեանց
Վարժուհի՝ օր. Գ. Ղափլանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այսօր, յունվարի 31-ին, երեկոյեան 8 ժամին, տեղի կունենայ Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը, որի ժամանակ պ. Տարատինով մի զեկուցում կը կարդայ կովկասեան գիւղատնտեսական արդիւնաբերութեան ամենանշանաւոր կարիքների մասին։

—

Թիֆլիսի պարսկական ընդհանուր հիւպատոսը բանակցութիւններ է սկսել այժմ տեղական շերամի սերմ վաճառողների հետ՝ շերամի առողջ և լաւ սերմ Պարսկաստան ուղարկելու վերաբերմամբ։ Բացի սրանից հիւպատոսը դիմել է Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան խորհրդին՝ խնդրելով ցոյց տալ, թէ ո՞րտեղ կարելի է գնել 500 տուփ շերամի առողջ սերմ, Պարսկաստան ուղարկելու նպատակով։

—

Քիչ ժամանակ առաջ մի առանձին մասնաժողով մշակել էր վրաց լեզուի դասատուութեան ծրագիր այն հոգևոր ուսումնարանների և սեմինարիաների համար, որոնք գտնվում են վրաց էկզարխատի սահմաններում։ Մշակված ծրագիրը ժամանակին ներկայացված էր ռուսաց հոգևոր բարձր իշխանութեան հաստատութեանը։ Այժմ, ինչպէս հաղորդում է «Իվերիա» լրագիրը, վրաց լեզուի դասատուութեան այդ ծրագիրը մերժված է հոգևոր բարձր իշխանութեան կողմից։

—

Պետական խորհուրդը, լրագիրների ասելով, քննում է այժմ արգելող մաքսագներ նշանակելու հարցը, որի նպատակն է պաշտպանութիւն ցոյց տալ Ռուսաստանում մետալուրգիական և քիմիական խոշոր արդիւնաբերութիւններին։

—

Կառավարութիւնը, ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի լրագիրները, մտադիր է ընդլայնել հրէական մշտական բնակչութեան սահմանները։ Այս հարցը քննելու համար կը հրաւիրվի առանձին խորհրդակցութիւն։

—

Առաջիկայ փետրվար ամսի առաջին թուերում, ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի լրագիրները, հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութեան մէջ կը սկսվեն այն մասնաժողովի նիստերը, որ պէտք է քննէ բնութեան ձրի ույժերը՝ ելեկտրականութեան միջոցով տեխնիկայի կարիքների համար շահագործելու հարցը։ Մասնաժողովի պարապմունքները վերջանալուց յետոյ՝ նրա աշխատանքը կը ներկայացնվի Պետական խորհրդի բարեհայեցողութեան։

—

ՍՊԻՏԱԿ քաղաքից մեզ գրում են. «Բագուի այս մասը, որ կոչվում է Սպիտակ քաղաք և ուր գտնվում են Բագուի ամենամեծ ֆիրմաների գործարանները, այնքան յետ է մնացել լուսաւոր հոսանքներից, որ ամենահասարակ փորձերն էլ ստիպում են մեզ խօսել։ Մի տարի սրանից առաջ, երբ այստեղի Շիբայեվի գործարանում սկսեցին տալ ռուսերէն ներկայացումներ, մենք ցանկութիւն յայտնեցինք, որ լինեն և հայկական ներկայացումներ։ Մեր յայտնած այդ ցանկութեանը շատերը հակառակվում էին, պատճառաբանելով, որ հայկական ներկայացումները աջողութիւն չեն ունենայ Սպիտակ քաղաքում և հայ վաճառականները, որ այստեղ միւս դասակարգերից մեծամասնութիւն են կազմում, իսկի չեն յաճախի այնտեղ։ Բայց փորձը ուրիշ բան ցոյց տուեց, և այդ՝ շնորհիւ այստեղի Մանթաշեանի իւղագործարանի կառավարիչ պ. Սերեբրակեանի։ Նա գործարանում ծառայողներից կազմել է խումբ, որը մի քանի անգամ փորձեր է արել. այդ փորձերի ժամանակ բազմաթիւ ժողովուրդ է ներկայ գտնվել ամեն դասակարգից էլ։ Լսել ենք, որ պ. Սերեբրակեան աշխատում է պատրաստել մի կարգին թատրոնական դահլիճ և վայելուչ բեմ։ Աջողութիւն ենք ցանկանում»։

—

ՎԵՐԻՆ-ԱՂԴԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Տօներից յետոյ գիւղիս դպրոցում կատարվեց տօնածառի հանդէսը, որի զարդարանքները ուղարկել էր դպրոցի պատուաւոր հոգաբարձու պ. Ս. Ցարութիւնեանցը։ Հանդէսը, որ սկսվեց աշակերտների գեղեցիկ և ներդաշնակ երգերով, գրաւել էր խուռն երկսեռ բազմութեան ուշադրութիւնը։ Աշակերտները մէջ ընդ մէջ երգում էին խմբով հայերէն և ռուսերէն երգեր։ Անգործ մանուկը և հանելուկները ասելիս—ժողովուրդը չէր կարողանում իր ծիծաղը զսպել։ Շնորհիւ մեր ուսուցիչ պ. Ա. Տէր-Դաւթեանցի տոկուն աշխատութեան, հանդէսը վերջացաւ շատ փառաւոր, որի համար ժողովուրդը ուսուցչին վարձատրեց բուռն ծափահարութեամբ։ Հանդէսից յետոյ գրամոֆոնը ածեց հրաշալի եղանակներ, որ ժողովուրդը առաջին անգամն

Գերմանիա	22 »
Շվէյցարիա	20 »
Նիդերլանդիա	18 »
Իտալիա	18 »
Բէլգիա	17 »
Նորվէգիա	17 »

Վերջին տեղը բռնում է Անգլիան, ուր մահացութիւնը 13% է։

Այդ աղիւսակի մէջ չեն մտնում Ֆրանսիան, Ռուսաստանը, Շվէդիան և Դանիան, որովհետև այդտեղ ստատիստիկան տեղեկութիւնները վերաբերում են միայն քաղաքային ազգաբնակութեան։

Հետեւեալ աղիւսակը ցոյց է տալիս թոքախտի մահացութիւնը՝ կէս միլիոնից աւելի ազգաբնակութեամբ քաղաքներում, որոնց մէջ առաջին տեղը բռնում է

Մոսկվան	45%
Սպա Պետերբուրգ	44 »
Վիէննա	43 »
Բուդապեշտ	41 »
Պարիզ	39 »
Րիօ-Ժանէյրօ	38 »
Նիւ-Եօրկ	25 »
Վարշաւա	25 »
Բերլին	23 »

Ամենաքիչ մահացութիւնը ընկնում է—

Համբուրգ	22%
Ամստէրդամ	18 »
Լօնդօն	17 »
Նէապօլ	17 »
Բուէնօս-Այրէս	16 »

—

Մի այլ աղիւսակ ցոյց է տալիս թոքախտի մահացութեան ահագին անկումը Անգլիայում վերջին 45 տարվայ ընթացքում (1851—1895)։ Եթէ համեմատենք 1851—1860 տասնամեակի մահացութիւնը 1891—1895-ի հնգամեակի հետ, կը ստանանք մահացութեան կրճատում աւելի քան 35%։

Մի ուրիշը ցոյց է տալիս, որ քաղաքների ազգաբնակութեան մահացութիւնը սաստիկ մեծ է գիւղերի բաց օդում ապրող ազգաբնակութեան մահացութիւնից, և արհեստաւորների մէջ էլ մեծ մահացութիւնը պէտք է տալ նրանց, որոնք աշխատում են փակ և քիչ նրանց՝ որոնք աշխատում են բացօդեայ։

Մի աղիւսակ ցոյց է տալիս, թէ ո՛րքան մեծ է մահացութիւնը աշխատանքի այլեւայլ ճիւղերում. թոքախտի մահացութիւնը զանազան արհեստներում տատանվում է 55%—75% մէջ ընդհանուր մահացութեան համեմատութեամբ։ Վերցնենք սանդրագործները, հովհար շինողները, դերձակները, պատառագործները և կօշկակարները. աշխատանքի այդ կատէգորիայի համար 100 մահից 70-ը, ուրեմն $3/4$-ը (75-%) թոքախտի հետեւանք է։ Մինչև 60% մահ տալիս են—տառաձագործները, կազմարարները, փափանագործները, ներկարարները, պղնձագործները, ծխնելոյզ մաքրողները, արձանագործները և տպարանում աշխատողները, և ապա հետեւում են (55%) հիւսները, գտակակարները. ամենից քիչ՝ հացագործները, մսագործները, ծովագնացները, կառապանները և ոստիկանները։

Միեւնոյն ժամանակ այդ աղիւսակի դէմ գրված է մի այլը, որ ցոյց է տալիս, թէ մահացութիւնը մեծ է նրանց մէջ, որոնք ամենից շատ են ի չարը գործադրում ալկոհոլի գործածութիւնը։

Ցուցահանդէսում դրված էին մի քանի խոշորացոյցներ, որոնց օգնութեամբ ցոյց էին տալիս թոքախտի բացիլները, նոյնպէս և հակաթոքախտային կոնգրէսների զբաղմունքի առարկաները և որոշումները։

Մինչ դիտում էինք ցուցահանդէսը՝ հեռագիրը մի հետաքրքրական լուր բերեց Պարիզից, թէ Պաստէօրի ինստիտուտում աշխատող յայտնի բակտէրիոլոգ պրոֆէսոր Մարմօրէկը գտել է մի նոր շիճուկ, որ ։ որպէս թէ թոքախտի դէմ ամենագործնական միջոցն է։

Աչքի առաջ ունենալով Կօխի փորձը, այդ լուրին էլ առայժմ պիտի զգուշաւոր վերաբերվել մինչև Պարիզի հակաթոքախտային մեծ կոնգրէսը, որ պիտի կայանայ այս տարի և որի ընթացքում դոկտոր Բլիւմենդալ հրաւէր է ստացել կազմել իր ցուցահանդէսը։

Ցուցահանդէսը անկասկած կունենայ իր դրական հետեւանքները. հասարակութիւնը ուշադրութեամբ լսում էր ձեռք առնված միջոցների մասին և գիտակցում իր անձը վարակելու հնարաւորութիւնից ազատելու կարելիութիւնը։

Կազմակերպող դօքտոր Բլիւմէնդալին հասարակութիւնը առաւօտից մինչև երեկոյ հանգիստ չէր տալիս իր անթիւ անհամար, մէկը միւսից տարբերվող հարց ու փորձերով։

Մի ծերունի ցանկութիւն էր յայտնում, որ մասնագէտները դուրս գան իրանց «գիտական չափերից» և կռուեն հիւանդութեան դէմ՝ եղած միջոցներով։

Մէկը հարցնում էր. կարելի՞ է վարակվել այն միջոցին, երբ բարեկամները հանդիպելիս միմեանց ձեռքն են «բարեկամաբար» սղմում։ Դօկտորը բացատրում է դրա հնարաւորութիւնը, ցոյց տալով համբուրվելու սովորութիւնը արմատախիլ անելու օգտակարութիւնը, որ սակայն...

Մի ուրիշի հարցին պատասխանում է. «Պէտք է աշխատել չը թքել յատակի վրա, չը հազալ դիմացինի երեսին, երբ կարող են թուքի կաթիլների հետ նրա երեսն ու բերանն ընկնել ոչ այնքան էլ ցանկալի հիւրեր»...։

Երրորդին. «Պէտք է աշխատել ժողովրդին հասկացնել թոքախտի սարսափելիութիւնը և մի շարք օգտակար միջոցների մասին, որոնք առաջապահական գիտութեան վերջին խօսքն են ներկայացնում»։

Չորրորդին. «Մեզ մօտ, Ռուսաստանում, ոչ միայն ժողովրդի ստորին խաւերը, այլ և միջին և ինտելիգենտ շրջանները շատ մութ հասկացողութիւն ունեն թոքախտի—մարդկութեան այդ «կրակ ու պատուհասի» մասին»...

Նոյնը կարելի է մասնաւորացնել և մեր Կովկասի մասին. կռուելու և յաղթելու բոլոր միջոցները ցոյց են տրված, մնում է «պարզ գիտակցութիւն», «արձագանգ տուող սիրտ» և որ գլխաւորն է՝ «առատաձեռնութիւն»։

Յիշեցէք սաղմոսը. «Երանի նրան, ով հասնում է թշուառին»...

Ար. Թոն.

էր լսում և գիշերվա ժամի 11-ին ցրվեցին սրահից տպաւորութեան տակ Հայկականների բաժանվեցին ամենաժառ զարդերը վիճակում։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

Հայկական երեկոյթը

Բեռլին, փետրվարի 4-ին

Բեռլինի հայ ուսանողական երեկոյթը, ինչպէս անցեալ տարի, նոյնպէս և այս անգամ հայ որբերու օգտին սարքված, տեղի ունեցաւ անցեալ Շաբթ, Բեռլինի ամենէն յայտնի համերգասրահներէն Phieharmonie-ի Oberlichtsaal սրահին մէջ։ Որոշված ժամէն շատ առաջ արդէն ընդարձակ համապատասխան սրահը լեցուած էր, որ գեղեցիկ զարդարված էր պտղերով, զրոյցներով և կանաչներով։ Սրահին ամենէն գեղեցիկ զարդերը կը կազմէին 13 հատ ինքնակերտ պատկերներ, զորս յայտնի երիտասարդ հայ նկարիչ մը բարեհաճած էր ի ցոյց դնել, խոստանալով բարեգործութեան, մասնակից, որոնցմէն կարեւոր մէկ մասը նուէրին երեկոյթին։ Որոշված ժամանակէն կէս ժամ վերջ միայն կարելի եղաւ սկսել երեկոյթը, որու յայտագիրը այս անգամ շատ ճոխ և խոստմնալից էր։ Նախ պրոֆեսոր Dr. H. մէկ քանի խօսքով բացատրեց երեկոյին նպատակը, շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն իրենց ցոյց տուած հետաքրքրութեան համար և կարդաց շնորհակալական մէկ քանի հեռագիրներ, որոնք զանազան նշանաւոր անձնաւորութիւններէ և ընկերութիւններէ կողմէն հասած էին։ Յետոյ խումբը, մօտ 40 ուսանողներէ և ուսանողուհիներէ կազմված և հայկական գեղեցիկ տարազներով, երգեց ուսանող պ. Ն.-ի առաջնորդութեամբ «Բամ... փորոտանը»։ Այս երգը իր անխառն երգեցողութեան պատճառով յայտնի կերպով յուզեց ներկաները և առաջ բերաւ և անջնջելի տպաւորութիւն մը թողուց ներկաներուն վրայ։ Դասախօսութեան մանրամասնութիւնները երկար կը լինի յիշել—Բրանդէս հաւատարմաբար նկարագրելով հայոց Թիւրքիոյ մէջ ունեցած վիճակը, կուզէր Գերմանիոյ հանրային կարծիքին ճշմարիտ ուղղութիւն մը ցուցնել և համակրութիւն շահել դէպի հայկական հարցը։ Ուրախ ենք հաստատելու, որ իր անխնամ պերճախօսութիւնը կրցաւ իրականացնել այս մասին իր վրա դրված բոլոր յոյսերը։—Բրանդէսի ցնցող դասախօսութենէն վերջ, որու միջոցին մէկ քանի տիկիններ և օրիորդներ, չի կրնալով յուզումնին զսպել, սրահէն դուրս ելած էին արցունքոտ աչքերով, երգեց անուանի երգչուհի տիկին Հէյման-Ենգէլ Մոցարդի Zauberflöte-էն և իր երփնագեղ (Coloratur-Gesang) երգով անվերջանալի ծափահարութիւններ խլեց ներկաներէն և ստիպվեցաւ կրկնել։—Երեկոյթին ամենէն մեծ խանդավառութիւնը յայտնի թաւ-ջութակահար (Celliste) Անտօն Հէկկինգի վերապահված էր, որ իր արուեստով բոլորովին հմայեց հանդիսականները և քանի քանի անգամներ բեմ ենելով շնորհակալութիւն յայտնեց որոտալի, անհատնում ծափահարութիւններուն։ Ցայտագրի առաջին մասը փակվեցաւ Թագաւորական օպերայի երգիչ Կէննէկէի երգած երեք հատ գեղեցիկ երգերով, որոնք նմանապէս ջերմ ծափահարութիւններով ընդունվեցան։

Երկրորդ մասին յատկանշական թիւն էր օրիորդ Րէյլեէրի արտասանութիւնը։ Տաղանդաւոր օրիորդը, որ իրան նիւթ ընտրած էր Պատկանեանի «Արաքսի արտասուքը», (գերմ. Թարգմ. Ա. Լէյստի) մեծ հասկացողութիւն ցոյց տուաւ, իր գեղեցիկ արտասանութեամբ արժանապէս ներկայացնելով հայ բանաստեղծութիւնը։ Ընդհանուր փափագի համաձայն, բուռն ծափահարութիւններու մէջ, օրիորդը կրկին բեմ ենելով կարդաց ուրիշ երկու կտորներ ևս հայ-բանաստեղծութենէ։—Աւելորդ չեմ համարիր յիշել, որ բազմաթիւ պատուաւոր հիւրերու շարքին մէջ, առաջին կարգի վրա նստած էր յայտնի գրող Հէրման Զուդէրման, որ ուշադրութեամբ ունկնդրելով հայ բանաստեղծին յուզիչ երգերուն, ծափահարութեանց աշխուժիւ կը մասնակցէր, իր գնահատումը յայտնելով։—Խումբը՝ որ սկիզբը անյաջողութիւն ունեցած էր, իր յաջորդ երգերով, «Տուր ձեռքդ, Ես լսեցի մի անուշ ձայն, Զէյթուն, Ո՛հ ինչ անուշ բան» մեծ համակրութեամբ ընդունվեցաւ և անվերջանալի ծափահարութիւններուն տեղի տալ ստիպվելով՝ մէկ քանի անգամներ կրկնեց։

Մասնաւոր հրապոյր մը ունէին հանդիսականներուն համար պարերը—Ուզուն-դարա և Լէզգինկա, որոնք շատ շնորհալի կերպով ներկայացվեցան։ Տիկին Ս. Մ.-Գ. և տիկին ու պարոն իշխան Բ. այնքան հիացման և գնահատումի առարկայ դարձաւ, որ պարահանդէսի միջոցին ընդհանուր փափագի համաձայն ստիպվեցան կրկնել և երեքնել այդ պարերը։

Ցայտագրի վերջին նշանակված կենդանի պատկերները, ժամանակի սղութեան պատճառով, չը ներկայացվեցան։ Արդէն գիշերվան ժամը 12 էր, երբ ընդհանուր պարերը օրկէստրի հայկական քայլերով սկսան դօքտ. պ. Կ—Մ.ի առաջնորդութեամբ։ Բեմի երկու կողմերը շինված քէօշկերուն մէջ ծաղիկներու, բօսթքարթերու (Հայաստանի տեսարաններով և նշանաւոր հայ անձնաւորութեանց պատկերներով) և զանազան արծաթէ գեղեցիկ, նրբահիւս իրեղէններու (յատկապէս Կովկասէն բերված) վաճառումը տեղի կունենար, իսկ Կալըրիի սրահին մէջ, պաղ-բիւֆէթի շուրջը հանդիսականները իրանց ծարաւն ու անօթութիւնը յագեցնելու զբաղած էին եռանդով։

Երեկոյթի կազմակերպութեան մէջ կային թէև շատ թերութիւններ և անկանոնութիւններ, սակայն կարելի է ըսել, թէ բոլոր հիւրերը մեծ գոհունակութեամբ բաժնվեցան, փափագ յայտնելով ուրիշ անգամներ ևս առիթը ունենալ նմանօրինակ հանդէսներու միջոցաւ աւելի ու աւելի ծանօթանալ հայերու և անոնց կացութեան հետ։ Եթէ մեր ուսանողներու մէկ մասը քիչ մը աւելի քիչ անտարբեր և յաւակնոտ լինի, անկասկած է որ շատ աւելի աչող երեկոյթներ պիտի կարողանայ կարգադրել, որով և թէ իր և թէ իր հայրենակիցներուն վարկը պիտի բարձրացնէ գերմանացւոց աչքին։—Ցաւալի է, որ հայ որբերու ի նպաստ տրված այս երեկոյթները իրանց թողած բարոյական օգուտներէն զատ, որոչ նիւթական նպաստ մըն ալ ապահովեն կարօտ որբերուն։ Աս այս ցանկալի է, որ ընդհանրութիւնն ալ իր աջակցութիւնը չի զլանայ։

«Vossische Zeitung» անցեալները հետեւեալ հետաքրքրաշարժ լուրը հաղորդած էր. Այս ամառ Բեռլինի մէջ հայկական ցուցահանդէս մը պիտի կազմակերպվի։ Երկրային արտադրութիւններ պիտի ներկայացվեն, որոնք պիտի թոյլատրեն ակնարկ մը Հայաստանի արհեստի և ճարտարագործութեան, ինչպէս նաև հին և նոր հայկական գեղարուեստի մէջ։ Կազմակերպող յանձնաժողովին նախագահը դօկտօր Րորբախ է»,

Հր. Անդ.

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թէհրան, յունվարի 10-ին

Կրթական գործը բաւական առաջ է գնում Թէհրանում։ Բացի Դարվազա-Կազուինի թաղում գտնվող երկու ազգային վարժարաններից անցեալ տարի Դոլվաթա-թաղում հոկտեմբերի մէկից բացվեց նորակառոյց դպրոցը։ Հէնց առաջին օրից աշակերտների և աշակերտուհիների թիւը հասաւ 50-ի։ Շատ ծնողներ իրանց երեխաներին հանելով բողոքականների և կաթօլիկների վարժարաններից ուղարկեցին այդ նոր օրիորդական դպրոցը, և մի չափաւ չանցած՝ այս վարժարանի աշակերտների թիւը համարեա հաւասարվեց միւս երկու վարժարանների աշակերտների թւին։

Նորաբաց վարժարանի համար յատուկ վարձված են Կովկասից մի երիտասարդ ուսուցիչ և մի ուսուցչուհի։ Սրանք քննելով աշակերտներին՝ ըստ գիտութեան բաժանեցին չորս բաժանմունքի և տեղաւորեցին առաջին և երկրորդ բաժանմունքը մի դասարանում, երրորդ և չորրորդ բաժանմունքը մի դասարանում, և ապա չը նայելով սեղանների անպատրաստ լինելուն՝ սկսեցին իրանց պարապմունքները։ Այստեղ առաջին բաժանմունքից սկսած մինչև չորրորդ բաժանմունքը տղայ և աղջիկ միասին նստած պարապում են իրանց դասերով, մի բան որ բոլորովին խորթ է ոչ միայն պարսկահայի, այլ և Կովկասի հայերի համար։ Իրաւ է, սկզբներում այդ առիթով ծնողների մէջ տրտունջ բարձրացաւ, սակայն ինչ կարող էին անել. եթէ պնդէին իրանց պահանջը՝ տղաներին աղջիկներից բաժանել, այդ ժամանակ շատերի տղաները զրկվելու էին կրթութիւնից. այդ իսկ պատճառով ստիպված կամաց-կամաց բողոքը լռեց, տրտունջը անհետացաւ։ Եւ այդպիսով Թէհրանի հայ ժողովուրդը մի քայլ առաջ գնաց, թէև այդ քայլը արվեց առանց գիտութեան, ակամայից։ Այժմ երեխաները առանց խտրութեան, տղայ ու աղջիկ առանց քաշվելու իրարից, նստում են միասին, սովորում են, խաղում են միասին և նոյն իսկ կարելի է ասել, լաւ, մօտիկ ընկերներ են լինում, իրար օգնում, իրար պաշտպանում։

Դպրոցի հոգաբարձութիւնը առհասարակ բարեխղճութեամբ է կատարում իր պարտականութիւնը։

Մի բան, որ շատ ցանկալի է, բայց չէ կատարվում, այն է, որ մինչև այսօր Թէհրանի դպրոցներում մի որոշ ծրագիր չը կայ, ամեն ուսուցիչ իրան ծրագիրն ունի։ Երեք վարժարանները թէև կառավարւում են միևնոյն հոգաբարձուների ձեռքով, բայց այնուամենայնիւ ներքին կառավարութեան, ուսուցիչների դասաւանդման կողմից տարբերութիւն կայ։ Մինչև այսօր այդ դպրոցները առանց տեսչի են կառավարվում։ Արդեօք երբ կը գայ այն ժամանակը, որ Կովկասից այստեղ գայ մի հմուտ, փորձված մանկավարժ տեսուչ և մեր կրթական խառն գործերը կարգի բերէ։

Տառուկ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Paris Nouvelles» լրագրի Հռոմի թղթակիցը խօսակցել է այս օրերս Սօֆիայի պրէլատ Մէնինի հետ, որ գտնվում է ներկայումս Հռոմում։ Պրէլատը երկար խօսակցել է թղթակցի հետ գործերի դրութեան մասին Բալկանեան թերակղզում։ Նրա խօսքով, այդ դրութիւնը չափազանց երկիւղալի է, աւելի երկիւղալի, քան կարելի է ենթադրել այն տեղեկութիւններից, որ հաղորդում են լրագիրները և ամսագիրները։ Նրա կարծիքով ընդհանուր ապստամբութեան Մակեդոնիայում պէտք է սպասել մի քանի շաբաթից յետոյ։

—Կ. Պօլսի լրագիրներին պաշտօնական բաժնում տպված է սուլթանի իրադէն զինուորական մինիստրին՝ բոլոր զօրամասերում չարժական հիւանդանոցներ շինելու մասին գերմանականների նման։ Հիւանդանոցի համար ֆուրգօնները և կառքերը պէտք է բերվեն Գերմանիայից։

—Դամասկոսում երեցած ժանտախտի դէմ կռուելու համար, սուլթանի հրամանով Կ. Պօլսից ուղարկված են սանիտարներ, պալատական բժիշկ Բօնկօվսկի-փաշայի ղեկավարութեամբ։

—«Times» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը նոր մեծ վեզիրի և նրա յարաբերութիւնների վերաբերմամբ շէյխի մինիստրները հաղորդում է. «Պարզապէս աչքի է ընկնում, որ մեծ վեզիրը ոչ մի կերպ չէ կարող համաձայնութեամբ աշխատել այժմեան կազմ ունեցող մինիստրութեան հետ։ Բոլոր մինիստրները չափազանց նախանձով են վերաբերվում Ֆէրիդ-փաշային և նրա աջողութիւններին և վիրաւորված են նրանով, որ նա, ալբանացին, իրանց գլուխ է կանգնել։ Սակայն սուլթանը շատ գոհ է գործերի այդ դրութեամբ, որովհետև չէ սիրում այնպիսի մինիստրութիւններ, որոնց մէջ թագաւորում է միութիւն և համաձայնութիւն։ Մինիստրների վերջին նիստում տեղի ունեցաւ մեծ վեզիրի առաջին ընդհարումը մինիստրների հետ։ Հարց յարուցվեց զինուորական ձեռնարկութիւնների մասին, և պատասխան մեծ վեզիրի այդ առիթով արած նկատողութեան, Սաաւ-Միրզա փաշան խիստ կերպով նկատեց. «Զինուորական գործերի մասին խօսելը դուք պէտք է թողնէք նրանց, որոնք այդ բանը հասկանում են»։ Այդ նկատողութիւնից յետոյ մեծ վեզիրի և մինիստրի մէջ տաք վիճաբանութիւն սկսվեց, և ապա վեզիրը նիստը փակված յայտարարեց։ Այդ առաջին ընդհարումին, անկասկած, կը հետևեն մի շարք ուրիշ ընդհարումներ։»

—Պարիզից հաղորդում են «Новости» լրագրին. «Ժօրէս, նոր նիւթեր ունենալով ձեռքին, պնդում է Դրէյֆուսի գործի վերաքննութեան վրա։ Նրա ասելով, նա իր մօտ ունի վերաքննութեան համար անհրաժեշտ նոր փաստ»։

—Լոնդոնի լրագիրներից մէկը յայտնում է, թէ բազմաթիւ բօէրներ, չը ցանկանալով հնազանդել Անգլիային, գնել են իրանց համար մի միլիօն ակր հող Նոր-Մեքսիկայում և Տեխասում։ Վճարը կը տրվի 10 միլիօն դոլլարի գրաւաթղթեր հրատարակելով, որոնցով գրաւ են դրվում հողերը, շինութիւնները, անասունները և ցանքսերը։ Ամերիկական դրամատէրերը ամենայն պատրաստակամութեամբ ստորագրվեցին այդ գրաւաթղթերին։ Երկու ամսից յետոյ ինն հազար բօէրներ ճանապարհ կընկնեն Հարաւային Աֆրիկայից դէպի Ամերիկա։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

29 յունվարի

ՊՈՐՏ-ԱՐՏՈՒՐ։ Բացված է ռուսական արտաքին առևտրի համար բանկի բաժանմունք։ Շուտով կը թոյլատրեն ռուսական-կօստրոմեան բանկին փոխատուութիւններ տալ քաղաքային կալուածների գրաւականով։ Անցեալ սեզօնին, չը նայելով նախկին խօլէրային, կառուցվեցին բազմաթիւ արքունական և մասնաւոր շինութիւններ։ Րէալական դպրոցի շինութիւնը պատրաստ է. իգական գիմնազիան կը բացվի ժամանակաւոր շինութեան մէջ. Պուշկինեան դպրոցը վերածվում է ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան երկդասեան քաղաքային դպրոցի՝ չինացիների համար բաժանմունքով։

ԿՕՍՏՐՈՄԱ։ Դուման յանձնեց յանձնաժողովին մշակել Րօմանօվների տան առաջին Թագաւորի ընտրութեան երեքհարիւրամեակի յիշատակը յաւերժացնելու հարցը։

ԿԱԼԿԱԹԱ։ Պարսկական և աւղանական Սէիստանի սահմանի վիճելի կէտերը լուծելու համար յունվարի 21-ին Խաջալի եկաւ անգլիական յանձնաժողովը Մակ-Մաօնի հրամանատարութեամբ և սիրալիր կերպով ընդունվեց աւղանական պաշտօնեաների կողմից։

ՄԱԶԱՏԼԱՆ։ Այստեղ կոտորածներ է անում ժանտախտը. 12,000 բնակիչներ հեռացան քաղաքից։ Գործերը կանգ առան։ Հանքերը դադարեցրին արդիւնահանութիւնը, որովհետև նաւահանգիստը չեն մտնում շոգենաւերը։ Ամեն օր մահվան 20 դէպքեր են լինում։ Հիւանդութիւնը տարածվում է։

ՀԱԱԳԱ։ Կասկածում են, որ Նիդէրլանդեան արտաքին գործերի մինիստրը միջնորդութիւն յանձն առնէ Վենեցուէլայի հետ ունեցած վէճի մէջ, որովհետև նա միջնորդ դատարանի վարչական խորհրդի նախագահ է, և Նիդէրլանդիան չահագրգռված է հարցի լուծման մէջ։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Բօլգարներին, առաւելապէս ապստամբներին Մակեդօնիայից գաղթեցնելը աճում է օրէց օր։ Նրանց թիւը հասնում է 80,000-ի։ Սուլթանը աշխատում է նրանց յետ վերադարձնել։

ԲԵՐԼԻՆ։ «Post» լրագիրը գրում է, որ Մակեդօնիայում թշուառութիւնների առաջն առնելու համար Ռուսաստանի և Աւստրօ-Ունգարիայի միաբան գործողութիւնների վայրկեանին, Պարիզի մամուլի ձգտումը՝ աղաւաղել իրերի դրութիւնը, Եւրօպայի խաղաղութիւնը խախտելու նպատակով, մեղաւոր դուրս բերելով թէ ոչ մակեդօնական կօմիտէները, այլ թիւրքաց կառավարութիւնը՝—թեթևամիտ կերպով արգելքներ ստեղծել է նշանակում դիպլօմատիական այն գործողութիւնների առաջ, որոնք ձեռնարկվում են ի նպաստ խաղաղութեան։ Դա հակասում է րէֆօրմների այն խաղաղ քաղաքականութեանը, որ ազդարարել է Դէլկասէ «Դեղին գրքի» մէջ։ Բալկանների վրա դրութիւնը աւելի վտանգաւոր է՝ քան վաղ էր, և անհրաժեշտ է մատնացոյց անել խաղաղութիւնը պահպանելու մասին Ռուսաստանի և Աւստրիայի ջանքերի դէմ եղած մեքենայութիւնների վրա։

ԴՐԷԶԴԷՆ։ Կայացաւ դատավճիռ բաժանվելու մասին։ Ամուսինները բաժանվում են՝ պրինցուհու և Ժիրօնի կողմից ամուսնական պարտաւորութիւնները խախտելու պատճառով։ Պրինցուհին մեղաւոր է անջատման մէջ։ Դատաստանական ծախսերը դրվում են պրինցուհու վրա։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Յունվարի 29-ին կայացաւ երրորդ պարահանդէս Նոցա Մեծութիւնների մօտ։

Յունվարի 29-ին ֆրանսիական նոր դեսպան Բօմպար հանդիսաւոր ունկնդրութեան ժամանակ յանձնեց Թագաւոր Կայսրին իր հաւատարմաթղթերը և ներկայացաւ Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդօրօվնային։

Փոխ-ծովապետ Սկրիդլօվ նշանակված է Սևծովեան նաւատորմի հրամանատար։

30 յունվարի

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Բօուէն ընդունեց անգլիական արձանագրութիւնը՝ բաւարարութիւն տալու առաջնութեան խնդիրը Հաագայի միջնորդ դատարանին յանձնելու մասին։

ԿԻՒՐԱՍՕ։ Այստեղի վենէցուէլական հիւպատոսը պահանջեց, որ հեռանայ գերմանական զինուորական նաւը և բողոք յայտնեց այն բանի դէմ, որ Գերմանիան օգտվում է Կիւրասօից՝ պաշարներ ամբարելու նպատակով։ Ալմօտ և իր համախոհները հրաժարվեցին ապստամբութեան մասնակցելուց։ Մատոս այլ ևս չէ կարող յաջողութեան յոյս ունենալ։

ԲԱԶԷԼ։ Ժիրօն եկաւ Լօզան և ուղևորվեց Նիօն։

ՍՏԱՒՐՕՊՕԼ։ Գիւղատնտեսական կարիքներին վերաբերեալ նահանգական կօմիտէտը ցանկութիւն յայտնեց, որ կարելի եղածին չափ

չուտ մոցնելն գեմստվօին հիմնարկութիւններ, դրադիտութիւնը ընդհանուր դառնայ՝ նախնական կրթութեան տարածվելով, օղիի գինը աւելացնելի վէդրօին 40 կոպ. և սրանից ստացվելիքի աւելորդ գումարը գործ դրվի կրթական պիտոյքների, գիւղատնտեսական մասնագէտների կազմակերպութեան, միջին և ստորին մասնագիտական դպրոցների վրա. որ աւելացնվի գիւղական բանկերի թիւը՝ փոխատուութեան և կոմիտեայով հաշտարարները ծախսելու գործունէութեամբ, որ հիմնվեն գիւղական հացի ամբարաններ, որ նահանգի վրա տարածվի գիւղական աշխատանքների վարձվելու մասին կանոնադրութիւնը։ Աշխատանքները վերջացնելուց յետոյ կոմիտէտը շնորհակալութիւն յայտնեց նահանգապետին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ «Правительственный Вѣстникъ»-ում հրատարակված է ներքին գործերի մինիստրի օգնական Զինօվևի ամենահպատակ զեկուցումը՝ Պետերբուրգի քաղաքային-հասարակական կառավարութեան վերակազմութեան մասին։

Կ. ՊՈԼԻՍ։ Յունվարի 29-ին Բ. Դուռը տեղեկութիւն ստացաւ, որ Կարմիր ծովում անգլիական «Գարիեր» զինուորական նաւը, ծովահէնների՝ անգլիական սամբուկի վրա յարձակվելու պատճառով, բռնեց երկու սամբուկա և գերի վերցրեց 60 ծովահէն։ Անգլիական հիւպատոսը Գօդէյդում՝ պահանջում է պատժել ծովահէններին։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

—

ԲԱԳՈՒ, Ռ. Յ. Ռնկարող եղանք։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԽՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակէ օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.
ԶԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, Ներքին և Նեարդային։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.
Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. Ներքին և երեխայոց հ. երկուշ. չորեք. ուրբաթ։
Ե. Գ. ԿԱՐԱԳԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. Ներքին և երեխայոց հ. երեքշ. հինգշ. շաբաթ։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. ՌՈՍՏՈՄԲԷԿՈՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. և մորթու հ. (էլեկտրաբուժ.)։
Ն. Ս. ԼԻՒԲԵՑԿԻ—6—7 ժ. Նեարդային (էլեկտրաբույժ) Ներքին և վեներական հ.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇՉԵՐԲԻՆԻՆԱ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.
Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—7½—8 ժ.
Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Օ. Յ. ԱՌՎԱՆԻՏԱԿԻ—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. ԲԱԲԱՅԵԱՆ

բնակարանը փոխեց՝ Արտաղօվի տունը, № 12, Եւանգուլօվսկայա (Տեատրալնայա) փողոց. իսկ հիւանդների ընդունելութիւնը կը շարունակվի նախկին բուժարանում—Սերգիեվսկայա փողոց, № 14, ցերեկվայ ժամը 11—1։ Այստեղ և տրվում է վկայաթուղթ։ 2—3

ԲԺԻՇԿ

Պ. Մ. ԱՖՐԻԿԵԱՆ

կազմում է խորհուրդներ տեղիս պրօֆէսօրների հետ՝ Վիէննա եկող հիւանդների համար։
Dr. Med. Paul Afrikian. Wien. VIII., Langegasse, 60, Thur 1. 4—10

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

ԳՐ. ԽՎ. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑ

Ներքին և երեխաների հիւանդութիւնների։ Ընդունում է առաւօտեան 10-ից մինչև 11-ը և 5-ից մինչև 7 ժամ երեկոյեան։ Միխայլօվսկի պրօսպէկտ 154։ Տէլէֆօն 825։ 22—80

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ

Կիրակի, փետրվարի 2-ին

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԷԺԱՆԱՑՐԱԾ ԳՆԵՐՈՎ

Հայոց դրամատիկ ընկերութեան խումբը, մասնակցութեամբ տ. ՍԻՐԱՆՈՅՇԻ և բարեհաճ մասնակցութեամբ Մ. Դ. Համբարձումեանի, կը ներկայացնէ

ՌՈՒԶԱՆ

Պատմական դրամա 5 գործող. 8 պատկ. հեղ. Գ. Մուրացանի։
Մասնակցում է ամբողջ խումբը
Սկիզբն է ուղիղ 12½ ժամին ցերեկվայ։
Տոմսակները կարելի է ստանալ թատրօնի կասսայում։

Ազդ.—Հինգշաբթի, փետրվարի 6-ին, ի նպաստ տ. ՍԻՐԱՆՈՅՇԻ, «ԿՆՈՋ ՊԱՅՔԱՐ» նոր պիեսա, 5 գործ.։ 1—2

Մամուլի տակ է

ՄԱՐԻԱ ԿՕՐԵԼԼԻ

ԲԱՐԱԲԲԱ

վէպի թարգմանութիւնը։

1—1 Աղեքսանդր Պարզեանց

Աւարտել եմ Ս. Պետերբուրգի

ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑԸ

և ցանկանում եմ ունենալ մասնաւոր դասեր և պատուէրներ մատչելի գներով։
Вельяминовская, № 12, квартира Саноянца. 2—7

ՕՐ. Մ. ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՅԻ

ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ

ընդունվում են գիշերօթիկ աշակերտուհիներ։
Դիմել՝ Թիֆլիս, Գանօվսկայա, տ. 26. 2—5

Լոյս տեսաւ

ՏԻԳՐԱՆ ԱՄԻՐՋԱՆԵԱՆՑԻ

ՈՒՍԵԱԼ ՊԱՆԴՈՒԽՏ

(Վանեցոց կեանքից)

Գինն է 15 կոպ.

Ամփոփեց Խ. Տէր-Յովհաննէսեան

Դիմել՝ Գուտտենբէրգ, Կենտրօնական և Կովկասեան գրավաճառանոցներին։ 3—3

Լոյս տեսաւ

ԲԺ. Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

«ԲԺՇԿԻ ԶՐՈՅՑՆԵՐԻ» 8-րդ գրքոյկը

ՆՈՐԱԾԻՆ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գինն է 5 կոպ.

Դիմել Կենտրօնական և «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցներին, նոյնպէս և հեղինակին (Тифлисъ, Д—ру Арцруни, Сергіевская улица, № 12). 8—10

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ՕՐ. Ս. ՇԵՐՄԱԶԱՆԵԱՆ

Շարունակում է հիւանդների ընդունելութիւնը։
Առաւօտեան ժամը 9—2
Երեկոյեան ժամը 5—7
(Ն. Կ.) 89—105

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Ա. Մ. Խան-Աղեան

Ընդունում է հիւանդներին 9—2 եւ 4—6 ժ. Երևանեան հրապարակ, տուն Խարազեանի № 3։ (Կ. Ե. Հ.) 33—100

Въ Книжномъ магазинѣ

ГУТТЕНБЕРГЪ

(Лорисъ-Меликовская № 11) продаются слѣдующія книги:

„Генералъ-Адъютантъ Ив. Дав. Лазаревъ“, составилъ В. Потто. 2 р.
въ коленкор. переплетѣ 2 р. 75 к.
„Первые добровольцы Карабага (Меликъ-Вани и Акопъ-юзбаши Атабековы), составилъ В. Потто. 60 к.
въ коленкор. переплетѣ 1 р.
„Положеніе Армянъ въ Турціи“, Джаншіева, 1 р., въ переплетѣ 1 р. 40 к.
„Исторія Арменіи Моисея Хоренскаго“, новый переводъ Н. О. Эмина. 2 р.
въ переплетѣ 2 р. 40 к.
„Литературные очерки“, Ю. Веселовскаго (Байронъ на островѣ св. Лазаря.—М. Бешикташлянъ.—Женская доля въ изоброженіи армянскихъ литераторовъ и т. д.). 2 р., въ цереплетѣ 2 р. 40 к.
„Армянскій поэтъ Смбатъ Шахъ-Азизъ, Ю. Веселовскаго, въ переплетѣ, 1 р. 40 к. 8—8

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ԲԱՆԲԵՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ“

պատկերազարդ հանդեսի, որ այս տարվանից կը սկսի հրատարակվել Ս.-Պետերբուրգում։ Հանդէսը լոյս կը տեսնէ տարին երկու անգամ, ծաւալով իւրաքանչիւր գիրքը 20—25 տպագրական թերթ, բովանդակութեամբ՝ հարկաւ կարելոյն չափ, ճոխ և չքեղ։ Առաջին գիրքը երևան կը գայ յունիսի վերջերին, միանգամայն անկախ բաժանորդութեան հետևանքից։

Հրաւիրում ենք և խնդրում հայ հեղինակների մասնակցութիւնը։ Տպագրական թերթը կը վարձատրվի՝ ինքնուրոյն գրուածքների համար 25—40, թարգմանութիւնների համար 15—20 րուբլի։ Բաժնեգինն է երեք (3) րուբլի։ Արտասահման տասը (10) ֆրանկ։

Հանդէսս կը խմբագրի Ն. Աղոնց — Հրատարակիչ՝ Ա. Մելիքեան

Մեր հասցէն. Невскій просп., 55, А. Меликьянцъ, С.-Петербургъ. 1—8

ԲԱՑՎԱԾ Է

„ՄՈՒՐՃ“

ԳՐԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐ

1903 Թ. ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

1903 թւականին «ՄՈՒՐՃՈՒՄ», ի միջի այլոց, տպվելու է Ա. Ահարոնեանի մի նոր մեծ վէպ՝ «ՄՐՐԻԿԻ ՍՈՒՐԲԸ», շարունակվելու է Լէօի «Հայոց Գրականութիւնը», որ ընդհատված էր 1902 թւին, թարգմանվելու են Ա. Ռուլլէսի «ՀՐԱՇԱԼԻ ԴԱՐԸ» յայտնի գրուածքը եւ Է. Զօլայի վերջին՝ «ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ» վէպը։

Բաժանորդագինը. ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ՝ տարեկան 10 ր., ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՈՒՄ՝ 12 ր.
½ տարին 6 » » 7 »

«Մուրճ» ամսագրին կարելի է գրվել. ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—խմբագրատանը (Ծավճավաձեան փողոց—արքունական թատրօնի դիմացի փողոցը—տուն № 16) եւ «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցում։

ԲԱԼԱԽԱՆԻ—պ. Մ. Տէր-Դանիէլեանի մօտ, «Անդրանիկ» ընկ. գործարանում։

ԲԱԳՈՒ—պ. Յ. Մուսինեանի մօտ, Կրասնօվօդսկայա եւ Մալականսկայա փողոցների անկիւնում, տ. Մուսա-Նաղիեվի։

ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ԱՅԼ ՏԵՂԵՐԻՑ պէտք է դիմել՝ Тифлисъ, въ редакцію „Мурчъ“.

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻՑ՝ Tiflis, Rédaction de la revue «Mourtch»

Ծանօթութիւն. Ով դժուարանում է տարեկան բաժանորդագինը (10 ր.) վճարել միանուագ՝ կարող է տալ մաս-մաս,—սկզբում 5 ր., մայիսի 1-ին 3 ր. եւ յուլիսի 1-ին մնացած 2 րուբլին։ Ապառիկ կամ ձրի ամսագիրը ոչ ոքի չի ուղարկվում։

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1903 ГОДЪ НА

ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ЖУРНАЛЪ

НОВЫЙ МІРЪ

Въ 1903 году гг. подписчики получатъ:

24 №№ богато иллюстриров. журнала «НОВЫЙ МІРЪ».	52 №№ иллюстриров. журнала «ЖИВОПИСНАЯ РОССІЯ»
24 №№ илл. обз. текущей жизни «ВСЕМІРНАЯ ЛѢТОПИСЬ»	52 №№ газеты, п. н. «ВРЕМЕННИКЪ ЖИВОП. РОССІИ»
24 №№ илл. журнала прикл. знаній, п. н. «МОЗАИКА».	12 книгъ ежемѣс. журн. «ЛИТЕРАТУРНЫЕ ВЕЧЕРА»

Кромѣ того, БЕЗПЛАТНО ТРИ ЦѢННЫЯ ПРЕМІИ

1) РОСКОШНОЕ ХУДОЖЕСТВЕННОЕ ИЗДАНІЕ, являющееся первымъ и единственнымъ этого рода изд. въ Россіи:

ГРАФЪ Л. Н. ТОЛСТОЙ

въ портретахъ, гравюрахъ, медаляхъ, изображеніяхъ въ живописи, скульптурѣ и т. д., съ прилож. мыслей и изречен. великаго писателя.

2) **РУССКІЙ МУЗЕЙ ИМПЕРАТОРА АЛЕКСАНДРА III**

Роскошное художественное изданіе въ больш. форматѣ, содержащее свыше 120 картинъ, съ объяснит. текстомъ Н. Корсакова.

3) **12 КНИГЪ ВЪ 12 ПЕРЕПЛЕТАХЪ БИБЛІОТЕКИ РУССК. И ИНОСТР. ПИСАТЕЛЕЙ**

заключающей въ себѣ ДВА собранія сочиненій, а именно:

6 томовъ собранія романовъ, повѣстей, разсказовъ и т. д. Д. И. СТАХѢЕВА и 6 томовъ произведеній знаменитаго англійскаго писателя САМ. СМАЙЛЬСА.

14 р. Годовая подписная цѣна «НОВАГО МІРА» на веленевой бумагѣ, со всѣми объявленными приложеніями и безпл. прем., съ дост. и перес. 14 р.

Годов. подп. цѣна «НОВАГО МІРА» на слоновой бум. (вм. велен.), съ тѣми же прилож. и прем., съ дост. и перес. 18 р., за границу 28 р.

РАЗСРОЧКА допускается при условіи уплаты при подпискѣ не менѣе 2 р. и ежемѣс. не менѣе 1 р. и съ тѣмъ, чтобы вся подписная сумма была уплачена полностью не позже 10 декабря 1903 года.

Подписка на «Новый Міръ» принимается въ книжныхъ магазинахъ Товарищества М. О. ВОЛЬФЪ: въ С.-Петербургѣ, Гостиный Дворъ, 18, и въ Москвѣ, Кузнецкій Мостъ, домъ Джамгаровыхъ, а также во всѣхъ прочихъ столичныхъ и провинціальныхъ книжныхъ магазинахъ.

Гг. подписчики, взамѣнъ сочиненій Д. И. Стахѣева и Самуила Смайльса, могутъ, по желанію, получить въ 1903 году на выборъ одно изъ слѣдующихъ собраній сочиненій: или а) собраніе сочиненій И. И. Лажечникова въ 12 томахъ, или б) собраніе сочиненій Архіепископа Иннокентія въ 12 томахъ, или в) собраніе сочиненій Генриха Гейне въ 12 томахъ, или-же г) собраніе сочиненій В. И. Даля (Казака Луганскаго) въ 10 томахъ. Каждое изъ этихъ собраній будетъ выслано въ переплетенномъ видѣ.—Интересующіеся-же сочиненіями Д. И. Стахѣева могутъ получить въ 1903 году все собраніе сочиненій этого писателя въ 12 переплетенныхъ томахъ, при чемъ лишніе шесть томовъ будутъ высланы взамѣнъ объявленныхъ шести томовъ сочиненій Смайльса. Равнымъ образомъ, взамѣнъ одного изъ художественныхъ изданій: «Графъ Л. Н. Толстой» или «Русскій Музей», гг. подписчики могутъ получить новое полное собраніе сочиненій Н. И. Гнѣдича въ 6 т. (безъ перепл.).—О ВЫБОРѢ ПРЕМІЙ просятъ гг. подписчиковъ заявлять при самой подпискѣ.

Издатели: Товарищество М. О. ВОЛЬФЪ.—Редакторъ: П. М. ОЛЬХИНЪ.

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ

Լ Ա Բ Օ Ր Ա Տ Օ Ր Ի Ա

Գ. ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆԻ

ԴՕԿՏՕՐ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

Քիմիական անալիզներ (որակական եւ քանակական) ամեն տեսակ նիւթերի՝ հանքեր, հանքային ջրեր, գիւղատնտեսական նիւթեր եւ այլն եւ այլն։
Տեխնիկական փորձեր եւ խորհուրդներ։

Դիմել՝ Тифлисъ, Кавказская Центральная Лабораторія Доктору химіи Г. Пастермаджіянъ, Вельяминовская ул., д. Лорисъ-Меликова, № 19. 21—24

„Փ. Ն. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ“

ԿՕՆՖԷՏԻ ԵՒ ՇՕԿՕԼԱԴԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Կովկասեան գիւղատնտեսական ցուցահանդէսում մեր պատրաստած ապրանքները արժանացան—Կովկասում կօնֆէտի արդիւնաբերութեան

ՄԻԱԿ ՄԵԾ ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՄԵԴԱԼԻ

Առանձնապէս յանձնարարում ենք. ՌԱՀԱԹ-ԼՕԽՈՒՄ, կարամէլ «ԻՒԲԻԼԷՅՆԱՅԱ» եւ ամեն տեսակ բարձր յատկութեան կարամէլներ մրգեղէնով։
Գործարանում աշխատում են մայրաքաղաքի նշանաւոր վարպետներ։
Պատուէրներով դիմել. Թիֆլիս, Պավլօվսկայա փողոց, սեփական տուն։
Գործարանի հեռախօս № 362, գործարանական խանութիւնը № 772։

94—100

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 30 Января 1903 г.

Электропечатная Груз. Изд. Т—ва, В.-Ванкская ул.